

פרוטוקול מס' 195

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט, מיום ד'
ז' בניסן תשל"ב (22.3.72), בשעה 8.30.

חברי הוועדה:

נוכחים:

י. גולדשמידט - היו"ר
ש.ז. אברמוביץ
ש. פרידמן
א. אנקוריין
מ. ביבי
י. קורן
מ. פרוש
ר. ארזי

מוזמנים:

פרופ' א. ידין - משנה ליועץ המשפטי לממשלה
ד"ר חיגר - משרד הדתות

מזכירת הוועדה:

ר. מלחי

רשם:

א. סידי

סדר-היום:

1. חוק יחסי ממון בין בני זוג
2. חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וכהונתו) -
הערה להצבעה בישיבה הקודמת.

1. חוק יחסי ממון בין בני זוג, חשכ"ט-1969

היו"ר י. גולדשמידט:

אני פותח את הישיבה.

בישיבה הקודמת דנו בסעיף 9 וסיכמנו את רוב הדברים, כגון שאלמנט הכוונה נשאר; שינוי הנוסח בכיוון של: יראו אותם נכסים לצורך עריכת חשבון לפי סעיף 7 כאילו קיימים; דחינו את ההצעה להגביל את זמן העיסקות האלה והבהרנו שאין אחריות לצד שלישי. לא מוציאו את הדיון לגבי הצעת חה"כ ארזי. אך היות ופרופ' ידין לא הספיק להכין נוסח, או לסכם את עמדת משרד המשפטים בעניין זה, נשאר את הסוגיה הזאת לישיבה הבאה, ונעבור לסעיף 10.

סעיף זה דן בסמכויות מיוחדות של ביה- המשפט. דהיינו, מספר מקרים בהם יכול ביה- המשפט, בנסיבות מיוחדות, לבקשת י אחד מבני הזוג לעשות אחד מארבעה דברים שונים: לקבוע נכסים נוספים על האמורים בסעיף 7 (א) שיוצאו מן הנכסים ששוויים יאוזן בין בני הזוג או לקבוע נכסים ששוויים יאוזן על אף היותם בין האמורים בסעיף 7 (א). לקבוע שאיזון שווי הנכסים, כולם או מקצתם, לא יהיה מחצה על מחצה אלא לפי יחס אחר שיקבע. לקבוע שאיזון שווי הנכסים, כולם או מקצתם, לא יהיה לפי שוויים בשעה פקיעת הנישואין אלא לפי שוויים במועד אחר שיקבע. לקבוע שהזכות האמורה בסעיף 7 תקום לא עם פקיעת הנישואין אלא במועד אחר שיקבע.

יוצא למעשה שכל הודאות החוק העיקריות פתוחות לפני ביה- המשפט, ולפי סעיף 10 יכול הוא להחליט על שינויים או לסטות מהן, בנסיבות שלדעתו מצדיקות זאת. הייתי מבקש את פרופ' ידין לומר כמה מלות הסבר לסעיף זה, שמעניק סמכויות כה פרחיקות לכה לביה- המשפט.

ש.ז. אברמוב:
הייתי מוסיף עוד שאלה, למעשה ארבעה הסעיפים הקטנים של סעיף 10 מאפשרים לביה- המשפט לעשות הכל. מדוע לא נכתוב זאת בצורה הרבה יותר כוללת, בלי הפירושים האלה, ולעומת זאת נרחיב את ההגדרה אשר תצביע על מעין הנחיות, כיצד להפעיל סמכות זו.

א. ידין:
סעיף 10 בא אחרי סעיף 9 והוא גם המשך שלו. כבר בסעיף 9 התחילה הסוגיה, שהסעיפים הכלליים 7 ו-8 אינם מספיקים כדי לתת פתרון למקרים מיוחדים. שם דובר על מקרה שבן זוג עשה פעולה כדי להכשיל את הזכויות של בן-זוגו, או שנחן מחנות בהיקף בלתי סביר, ונזיחנה לביה- המשפט סמכות לתקן זאת. סעיף 10 מתכוון לתת פתרון למקרים שאינם מחאימים לדגן הסטנדרטי של הסעיפים העיקריים. הדגם הסטנדרטי מכוון, הייתי אומר, לזוגות "נורמליים", למשל: אין בין הבעל לאשה הבדלים בולטים מבחינת היקף נכסיהם; הנישואים ביניהם נמשכים לא יום אחד ולא חודש אחד, כי אם זמן רב, עד שבעה פקיעת הנישואים. אך החיים הרבה יותר מורכבים, ועל זה רוצה להגיב סעיף 10.

בדרך-כלל בני זוג לא יעשו הסכמים לפי חוק זה. יש להניח שכך ינהגו בארץ, בדומה לנוהג לא לעשות צוואות, כי אם לסמוך על חוק הירושה, כלומר בני זוג לא ירבו לעשות הסכמי נישואים אלא יסתפקו בזה שיש חוק המסדיר את העניין. מה יכלה להיות החוצאה מזה לולא סעיף דוגמת סעיף 10? נניח שלאחד מבני הזוג יש תחביב והוא אוסף פעמונים, בולים או כל דבר אחר. במשך הזמן לאוסף מעין זה יש ערך כספי. בני הזוג לא עשו שום הסכם להוציא את האוסף מהנכסים שיש לאזנם, אבל יחכן שבנסיבות מיוחדות, המצדיקות זאת, לא יהיה נכון שתחול ההוראה הכללית של סעיף 7 גם על האוסף הזה, שאחד מבני הזוג אסף במשך שנים, ולחלק אותו בין בני הזוג חוץ איזון המשאבים. זו דוגמה לגבי

פסקה (1) של סעיף 10, על חלקה הראשון והשני.

פסקה (2) פכוונת למקרים כאשר היחס הרכושי בין בני הזוג מאד שונה, כלומר, אחד מבני הזוג הוא אדם אמיד והשני - מחוסר אמצעים משל עצמו, וגם למקרים שהנישואים אינם מחיימים למשך תקופה ממושכת, כי אם נפסקים לפני העת, נניח על-ידי חאונה או אפילו על-ידי פירוק הנישואים באופן אחר, ואז יכול להיות מאד כלתי צודק כלל החלוקה של מחצה ומחצה.

באותו קו אפשר להביא דוגמות לפסקות (3)

ו-(4). פסקה (4) היא אולי החשובה בין כל הפסקות והמעשית ביניהן. היא פכוונת למקרה שבני הזוג חיים בנפרד, אך קשר הנישואים ביניהם ממשיך להתקיים, והגישואים באים לידי פקיעה כעבור זמן רב. אז אין טעם לעשות את האיזון לפי המצב שקיים בעת פירוקם הרשמי של הנישואים, כי אם צריך, אולי, לעשות את החישוב לפי זמן מוקדם יותר, כאשר חדלו להיות חיים משותפים.

הנימוק נגד פתן סמכויות רחבות מאד לביח-המשפט היה תמיד: על-ידי זה תותרים תחת ההסדר העיקרי הקבוע בחוק, יוצרים אי-בטחון משפטי, מביאים לאפשרות של שרירות-לב מצד בתי-המשפט או להכרעות שונות, בהחאם לתפיסת השופט. לכך הזכרנו בדברי ההסבר את הנסיון שנרכש בינתיים בסוגיה אחרת, והיא: מזונות מהעיובוץ, מהירושה, גם שם היה ויכוח נוקב, האם יהיה זה נכון לקבוע הסדר, מחד, ולאפשר לביח-המשפט לסטוח ממנו, מאידך. אולם אחרי תקופה של נסיון הדבר הזה הוכיח את עצמו, משום שהיקף הסיכסוכים המשפטיים שהתעוררו בקשר עם אותם סעיפים בחוק הירושה - אפסי.

האין זה מוכיח שהיה מיותר?

ש.ז. אברמוב:

א. ידין:
אני חושב שזה מוכיח, כי נחנו לצדדים מסגרת נאותה להסדיר את הדברים האלה, ולא להצריך אותם לפנות לביח-המשפט, ועובדה שלא הירבו בהידיינות.

חה"כ אברמוב שאל מדוע לא נבטיח זאת בהגדרה כללית, בלי פירוש הפיסקות. לדעתי לא צריך ללכת מקיצוניות אחת לקיצוניות שניה. אנחנו בכל-זאת מציעים פה דברים מסויימים. בית-המשפט אינו יכול סתם לקחת את הרכוש ולחלקו שלא לפי ההוראות האלה, אלא כראות עיניו. הוא יכול לעשות פעולות קונקרטיות; הוא יכול להוסיף נכס או להוריד נכס; הוא יכול לסטוח מאחזי החלוקה. אולם בית-המשפט צריך לפעול בהחאם להנחיות האלה ולהתייחס באופן אינדיבידואלי, ולפי הנסיבות, לכל מקרה. הוראות כלליות מדי פחות מדי מחאשבות עם מצבים השונים שעלולים להתוות, הדורשים את פתרונם על ידי סטיה מהנורמה.

אני מבקש את חברי הוועדה לעיין בדברים שנאמרו על סעיף זה בעת הדיון בקריאה

היו"ר י. גולדשמידט:

הראשונה במליאה הכנסת.

ר. ארזי:
אני רואה בדרך-כלל חיוב בסעיף זה. ללא ספק יהיו מקרים בהם אי-אפשר יהיה להתעלם מגורמים מסויימים העלולים להביא נזק לאחד הצדדים, אם העקרון שקבענו בחוק נרצה להגשימו ככתבו וכלשונו. אפשר להביא הרבה דוגמאות. למשל: אחד מבני הזוג נוכל, וכל מה שעשה עשה כדי להשיג טובת הנאה חומרית.

אולם הנוסח ברישא של הסעיף נראה לי סתמי מדי. הייתי רוצה שכאן יאמר יותר מאשר "נסיבות מיוחדות המצדיקות זאת", והייתי מציע תוספת מעין זו: והוכח שהסדר איזון ואשאבים, לפי סעיף 7, עלול לגרום נזק לאותו צד. מבלי להתקשר לנוסח מסויים, אני עומד על זה שבחלק הפותח של הסעיף נגדיר איזו הגדרה יותר ממשיה, על-מנת שיוסבר למה אנחנו מתכוונים. הגדרה בנוסח "נסיבות מיוחדות המצדיקות זאת" אינה מספיקה.

א. אנטוריון: גם אני מתקשה לגבי הרישאה של הסעיף. אני מקבל את ההטבריש של פרופ' ידין, שהסדר איזון המשאבים לפי סעיף 7 עלול לגרום לפעמים לעוול לאחד הצדדים. ולכן הייתי קורא לסעיף 10 איזון האיזון, אבל אינני יודע אם הנוסחה הזו עונה למגמות החוק. מצד אחד נראה לי שאפשר לקבל את ארבעת הפסקות שבסעיף 10, ומצד שני אנחנו גותנים כאן סמכות רחבה מאד לבית-המשפט, כאילו אין חוק, כאילו השופט משמש כבורר ויכול להחליט לפי מיטב הבנתו. כעקרון אני מקבל שלבית-המשפט צריכה להיות סמכות לתקן את האיזון, בהחשב בנסיבות, אולם צריכים להיות איזה כללים. בעצם כל תורת האקוויטי התפתחה כקורקטיב לקומון-לו. היה חוק שלא החאים לכל מקרה, וצריך היה להכניס ארגומנט של צדק. על זה צמחה תורה שלימה במשך מאות בשנים, ונוסף לחוק יש היום כללי יושר, עד שגם אלה הפכו להיות מוסדרים בתורת האקוויטי.

הדילמה כאן קשה. לחת סמכות כה רחבה לשופט עד כי הוא יכול להפוך את כל העניין - זה קצת חריף מדי. אני סבור שאנחנו צריכים לחפש איזה הגדרות יותר מצומצמות. למשל: אחרי המלים "נסיבות מיוחדות המצדיקות זאת" אפשר להוסיף את המלה "כגון" ולהביא כמה דוגמות: כגון פקיעת הנישואים אחרי חקופה מינימלית של זמן. כלומר, ליאמר לבית-המשפט שאם בני זוג נישאו ותוך שנה הם מהגרשים - יש לראות בזה נסיבות מיוחדות. גם המקרה של פירוק החיים המשותפים של בני הזוג עוד לפני פקיעת הנישואים, כלומר אותו מקרה כאשר בני זוג חיים בנפרד, אפשר להוסיף אותו ברישאה. אבל בפירוש צריך למנות מספר מקרים, עם המלה "כגון", כדי להדגיש שאלה רק מקרים לדוגמה ושאינן הם כוללים את כל המקרים האפשריים. הצעתי היא להגביל את הדיסקרציה של בית-המשפט על-ידי הגדרה מפורשת יותר ברישאה של סעיף 10.

ש.ז. אברמוב: הייתי נוטה להפיכת ארבעת הפסקות לסעיף גלובלי אחד, משום שהחוצאה של ארבעת הפסקות כה מקיפה, עד כי אפשר להכלילן בסעיף אחד. לעומת זאת הייתי מרחיב את הדיבור ברישאה של הסעיף, משום שהמלים "נסיבות מיוחדות המצדיקות זאת" אינן מגדירות את האלמנטים, שלדעתי יש להגדירם על דרך השלילה. אני מעלה את המחשבה, שבית-המשפט מוסמך גם לפעול שלא בהתאם לחוק, אם פעולה בהתאם להוראותיו יהיה בה משום גרימת עוול לאחד הצדדים. ז.א., כאן לא הנסיבות המיוחדות קובעות, אלא קובעת העובדה, שהפעלת החוק כלשונו תגרום עוול, ואולי אפשר גם לפרש כמה וכמה מהמקרים. ז.א., הקריטריון צריך להיות: סטייה מהוראות החוק לשם מניעת עוול. אני חושב שניסוח כזה יהיה קולע יותר מאשר הניסוח של "נסיבות מיוחדות".

ש. פרידמן: בדרך-כלל נראית לי הגישה שבאה לידי ביטוי בניסוח הסעיף. עם זאת יש דברים שלא נראים לי, ודברים שבהם הייתי מציע שינוי. תחילה - שינוי עריכתי גרידא. לדעתי, הסדר בין הפסקות, לפי ההגיון, היה צריך ללכת מהכלל אל הפרט, או מן המכליל והכולל יותר אל היחיד. אי לכך הייתי מקדים את פסקה (2) היות והסעיפים שלפני כן מדברים על כך שהחלוקה תהיה מחצה ומחצה, והפיסקה הזאת באה כדי לסטות מן הכלל, צריך להקדים אותה ולהסמיר אותה לאותם סעיפים.

בפסקה (1) נאמר: "לקבוע נכסים נוספים על האמורים בסעיף 7 (א) וכו'". כאן הייתי מעדיף להוסיף, או בלשון של דוגמה או בלשון של הכללה, על נכסים מאיזה סוג מדובר, כדי לא להשאיר את כל האפשרויות פתוחות ולהביא לידי ביטוי את גישת המחוקק מה הם הנכסים שלדעתו רשאי בית-המשפט להוציא ומה הם אלה שלא נראים בעיניו מחאימים להוצאה מהאיזון. אמנם אין לי כרגע הצעה איך לבטא זאת, אבל אני מעלה מחשבה.

הערה לגבי פסקה (4). אני מבין שהמועד האחר שנזכר בפסקה זו, יכול להיות לפני הנישואים ויכול להיות אחריהם. אם נחשוב על מקרה של נישואים קצרי-מועד, כאלה שמתפרקים כעבור חודש או כעבור שנה, לא הייתי רוצה לעודד אחד הצדדים לחשוב כבר בראשית

הנישואים על זירוז הגירושין כדי להפיק רווחים, דבר שיכול להיות בעל משמעות אם הוא לא הכניס נכסים לנישואים, בשעה שהצד השני הכניס נכסים. לכן, הייתי רוצה לתת לביית-המשפט הנחיות, שחוק זה משרתו לחזק את מוסד הנישואים ולא לפרקו. אם נשאר את המלים "מועד אחר", מן הסתם הן כוללות גם מקרים בהם יהיה רצוני שביית-המשפט יקבע כי חלוקת הנכסים תיעשה לפני הפקיעה הפורמלית של הנישואים, מפני שיכול להיות שאין כל טעם שאותו זוג ימשיך לחיות יחד. אבל אני מהפס דרך לבטא שכוונת החוק היא לעשות הכל לחיזוק הנישואים, ולאפשר לפעול בכיוון הנגדי אך ורק כאשר יש סיבות המחייבות לעשות כן. אין לי עדיין הצעה קונקרטית כיצד להביא זאת לביטוי.

י. קורין:

אינני חושב שיש לתת לביית-המשפט סמכות כה מרחיקה לכת עד כדי ביטול העקרונות שבסעיף 7. מהו עמוד החוץ של החוק הזה? השוויון של מחצה ומחצה. על עקרון זה לא הייתי רוצה להידיין. אם בית-המשפט נוטל לעצמו את הסמכות, על בסיס הצדק והישר, לתקן דברים לבל ייגרם עוול בעת האיזון. כפי שעושה בעצם סעיף 7 - זה הגיוני. אך גמישות המאפשרת לביית-המשפט לבטל את עקרון החוק - זה מעין יציאה למרחב שאיננה בסמכותו.

בדברי ההסבר לסעיף 10 נאמר, שאמנם הסמכות בסעיף 10 מנוסחת בצורה רחבה למדי, אך עם זאת אין לחשוש להחדינות מרובה, עקב האפשרויות הגלומות בסעיף זה. אני חושב שדווקא על-ידי עקירת עקרון החוק נעמוד בפני ערעורים רבים ובתי-המשפט לא יהיו מאושרים.

לדעתי את פסקה (2) צריך למחוק. יש לחזק את ההנמקה לגבי הפסקה הראשונה, ולהסמיכה יותר לצדק. ואשר לפסקות (3) ו-(4), דווקא כאן שמונה תבונה רבה בליברליזם של המחוקק, אם אנו יוצאים מתוך הנחה שיש לאפשר לביית-המשפט לתמך.

מ. פרוש:

אני חושב שסעיף 10 הוא המאשר עד כמה חוק זה, כפי שהוא מוצע, יגרום להסתבכויות. עד כדי כך אין המציעים סומכים על ההסדרים הקבועים בחוק, שהם באים ומציעים להעביר לשופט לא רק את הסמכות השיפוטית, שיש לו, אלא למעשה להסמיכו להיות מחוקק, ולא על פי הנחיות שהמחוקק נותן לו, אלא לפי ראות עיניו, ובמרחב גדול של גמישות. ומאחר המדובר בדיני ממון, הרי יש כאן חריגה הרבה מעבר למה שהיה מקובל עד כה. פסקה (1) מדברת על אפשרות שלילת רכוש מבעליו. כלומר, יש אפשרות, על פי החלטה של שופט, לקחת רכוש מאחד מבני הזוג ולהעבירו לשני. ואילו פסקה (4), כפי שכבר נאמר, יכולה לשמש מקור לעידוד גירושים והסתבכויות.

א. אנקוריון:

ומה עושה דיין שפוסק פיצויים לאשה בשעה גט?

מ. פרוש:

הוא פוסק פיצויים כשמדובר על פיצויים. וזאת - לאור כל מה שהיה בחיי המשפחה. כאן מסמיכים שופט להוציא רכוש קבוע ולהעבירו מבן זוג לבן זוג. נכון שגם לדיין יש סמכות לשקול, אבל סמכותו מוגבלת. ואילו פה יש לשופט סמכות להחליט על הוצאת רכוש מידי אחד הצדדים.

אם רוצים לראות עד כמה החוק המוצע אינו עקבי, ההתלבטויות הבאות לביטוי בסעיף זה הן המבהירות עד כמה החוק "צולע". אי לכך אני שואל: האם אנחנו חייבים ללכת הלאה, למרות הגילויים האלה?

ר. ארזי:

זה רצון הכנסת.

מ. פרוש:

אני חושב שרשאים אנו להביע דעתנו גם באזני הכנסת, לאחר הדיונים המעמיקים

שהיו בוועדה. אנחנו נוחנים את ידנו לשלילת רכוש מבעלותו של פלוני והעברתו לאחר. ואני רוצה שירשם בפרוטוקול שהיו בוועדה חברים שהזירו מפני קבלת החוק הזה.

פ. ביבי:

חחילה שאלה לי לפרופ' ידין. כאשר באו זה מדובר על בית-המשפט - לאיזה בית-משפט הכוונה - השלום או המחוזי? בנקודה זו הייתי מעדיף שיאמר דבר-מה יותר ברור, אלא אם כן הדבר מובן מאליו לדעתו של פרופ' ידין.

נדמה לי שסעיף 10 הוא האנטייתו של החוק. הוא בא לאזן את החוק מצדו השני. כל הזמן דאגנו לכך שהצד החלש לא יקופח מכיוון אחד. כאן אנחנו משתדלים שלא יהיה קיפוח בדיעבד. אם סעיף זה מדבר על נסיבות מיוחדות ומוצדקות, לדעתי מן הדין שהן יפורשו טעם הענין הוא שהן יעמדו לביקורת. באופן שאם הביורור הראשון ייערך בבית-משפט השלום, בית-המשפט העליון יוכל לבקר את שתי האינסטנציות שמתחתיו, או לפחות אחת, אם המשפט ייערך בבית-המשפט המחוזי. אך כיצד יקבע בית-המשפט אם אין כל פירוט של נסיבות מצדיקות? ואם האינסטנציה דלמטה לא תפרט את הנסיבות בפסק-דינה - אין לבית-המשפט העליון כל אפשרות לבדוק. לכן, לדעתי יש להוסיף בריישא, שבית-המשפט לא צריך רק לראות נסיבות מוצדקות, אלא עליו לפרטן, כדי שקביעתו תוכל לעמוד לביקורת של אינסטנציה משפטית גבוהה יותר, וכדי שהוא יידע שיש עין פקוחה עליו. גם הצדדים ירגישו עצמם מוגנים יותר במקרה זה.

אשר לפסקנות פ-(1) עד (4), נראה לי שכולן מוצדקות. יתכן ואפשר לתומיף או לגרוע, אבל אם בריישא יהיה כתוב שיש לפרט את הנסיבות המצדיקות, זה יקל על מה שקובעות פסקות אלה. אז יידעו שני הצדדים שקביעת בית-המשפט היא קביעה מבוקרת, והיא עומדת לפיבהן בפני אינסטנציה גבוהה יותר.

היו"ר י. גולדשמידט:

ההרגשה בסעיף הזה היא, שכאן אנחנו מוותרים על כל חוק קבוע וברור, וסומכים על בית-המשפט, שלבקשת אחד הצדדים יעשה צדק. אומר פרופ' ידין, שהנחת משרד המשפטים היא, שברוב הגדול של המקרים יפעלו שאר סעיפי החוק, המצווים על איזון, אבל יהיו מקרים - ואלה לא יהיו רבים - בהם עשיית הצדק דורשת את הסטייה הזאת. פעמים רבות - לגבי חוקים אחרים - הוזהרנו על ידי חברים או על ידי נציגי משרד המשפטים לא להטיל על בית-המשפט תפקיד שהיה צריך למלא אחד הצדדים. לדוגמה: בעניני חוזים הוסבר לנו, שאין זה רצוי להסמיק את בית-המשפט להוסיף בחוזה דברים שאינם כתובים. פרשנות - כן; קביעת דברים שהצדדים לא קבעו - לא.

כאן אנחנו הולכים בכיוון אחר. נניח ששני בני-זוג נכנסו לקשר הנישואים מתוך ידיעת החוק, ובין אם בנו על איזו ספקולציה ובין אם לאו - נישאו. אחר-כך בא בית-המשפט ואומר: אני רשאי ומצווה לפי הרגשת הצדק שלי לנהוג אחרת. אני מאד מבין להלך הרוח שהביע כאן חבר הכנסת פרוש בענין זה.

בתחום זה יש הוראות רבות ונסיון עצום במשפט העברי - לגבי יחסי ממון בין בני זוג. אם אין אפשרות לקיים את האיזון, לפי כללי החוק, מטעם זה או אחר, האין אז הדבר הטבעי לומר לחזור הענין לקדמותו ובית הדין יפסוק. מדוע אנחנו עוקרים גם את החוק הזה, על ידי סעיף 10, וגם את הוראות המשפט העברי, ושמים את כל בטחוננו על השופטים - לפעמים אולי על דיני בית-דין, אם כי סוגיה זו טרם הבהרנו - ושוכחרים את מערכת הדינים המסורתית של המשפט העברי, כאילו לא הייתה קיימת?

בריישא של סעיף 10 נאמר "רשאי הוא, לבקשת אחד מבני הזוג". האם פירוש הדבר שבית-המשפט רשאי רק להענות לבקשה מסוימת של אחד הצדדים, או הוא יוכל לראות בבקשת אחד הצדדים את העלאת הנושא, אבל הוא מכריע בנושא הזה בצורה אחרת? לדוגמה: נזיח שאחד הצדדים מבקש, על סמך פסקה (1), להוציא מהאיזון בית מסויים או מגרש מסויים; האם סמכות בית-המשפט היא להוציא את כל הבית או להכניס את כל הבית לחשבון האיזון, או הוא יכול לומר: אני מחליט שמחצית או שליש מערכו יוצא מהחשבון. וכיוצא בזה? והאם המלים "לבקשת אחד מבני הזוג" אינן מגבילות את בית-המשפט להענות או לסרב, אך לא לפשר או לשנות את הבקשה?

אשר לפסקה (4), האם היא תחול גם על מקרה שאחד מבני הזוג נפרד מהשני על-מנת לחיות עם אחר? כאן שמונה אפשרות של הפעלת לחץ על-מנת לזרז הליכי גירושין, וכאן נכנס בית-המשפט כגורם המעמיד את עצמו לצד האחד, דווקא לצה הפוגע בשלימות הנישואין, ואנחנו עוזרים לו לקבל כסף ורכוש כדי לבצע זאת.

לאור כל הדברים שהושמעו אני חושב שיש ענין לחזוק על הסוגיה בכללותה.

2. חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וכהונתו) - הערה להצבעה בישיבה הקודמת.

מ. פרוש:
הייתי רוצה להשמיע משפט אחד בישיבה זו. אני מאד מאד מצטער על מקרה, אשר מאז אני בכנסת - ואני 14 שנה בכנסת - אינני זוכר מקרה דומה. כוונתי למה שקרה לפני שבוע. אנחנו לא עורכים את הבחירות השבוע, ואם בא חבר הכנסת, שהוא חבר קבוע בוועדת החוקה, ופעם אחת - במשך 14 שנה לא ביקשתי זאת - מבקש דחיית הצבעה בשבוע, מתוך חוסר אפשרות להשתתף באותה ישיבה - לא להענות לבקשה כזאת? - אני חושב שאין לזה חקדים. תמיד נתתי ידי להענות לבקשות מסוג זה, מפני שקודם-כל החברות מהיית זאת. אבל מה היתה הדחיפות בענין, להעמיד אותי במצב שלא אוכל להביע דעתי בנושא זה, גם אם הייתי נשאר במיעוט?

אני חושב שיש לי כל הזכות לבקש הצבעה חוזרת, ואני מבקש שיובא דבר זה בחשבון - שאני מבקש הצבעה חוזרת. ולא - אבקש את היושב-ראש להביא את הענין לוועדת הכנסת, או לאיזה פורום שהוא של הכנסת. אין אנו מפלגה ארעית בכנסת. מאז קום המדינה אנחנו בכנסת. אנחנו מפלגה פוליטית, מפלגה שיש לה ענין בנושא הזה, ולא היתה כמעט ישיבה שלא השתתפתי בה כאשר הנושא הזה נדון. אני מבקש את היושב-ראש לערוך הצבעה חוזרת - בין אם הרוב או המיעוט מובטח. זה לא חברי.

היו"ר י. גולדשמידט:
היה יותר טבעי אילו הערה זו היתה באה בישיבה בה דנים בחוק זה, והוא הדין בהצעה הפורמלית לרביזיה, שהוזכרה באותו דיון. אני לא הכרעתי בבקשת הדחיה אלא ביקשתי שהוועדה חנקוט עמדה, והרוב בוועדה הכריע כפי שהכריע. אולם נאמר שבזה לא נבעלה הדלת לפני בקשה לרביזיה והצבעה חוזרת. הייתי אומר שהצעה זו תעלה שוב בישיבה הבאה, כאשר נדון בנושא הזה.

מ. פרוש:
אני גם חבר ועדת החינוך, ואני מתבלט מאד בגלל חפיפות זמני הישיבות. אולם כאשר דנים בשני נושאים - חוק יחסי ממון בין בני זוג ובחירת ראשי ערים - אני תמיד מעדיף את ועדת החוקה.

קודם-כל אני רוצה לזכות את היושב-ראש בענין זה. אני קובע שהיושב-ראש עמד על זה והוא

א. אנקוריין:

נהג לפי רצון הוועדה.

שנית, אף אחד מחברי הוועדה לא רק שלא רצה לנצל את העדרות סיעתכם, אלא בפירוש ביקשנו כי תהיה הצבעה נסיונית - ואמנם נערכה הצבעה נסיונית - כדי לבדוק אם עמדתה של אגודת ישראל יכולה להכריע לכאן או לכאן. בעת הדיון על הסעיף אתם נוכחתם, ואי-אפשר לומר שקולכם לא נשמע. היתה שאלה של הצבעה. באותו יום נעשה גיוס כללי, לקראת ההכרעה, של כל הסיעות, וזה לא היה כל-כך פשוט, כאשר עומדים ברגע האחרון בפני מצב, שבגלל העדרותו של חבר אחד מוכרחים לדחות את ההצבעה. אך אילו היתה ההצבעה הנסיונית מוכיחה שקולכם עשוי היה להכריע, בפירוש, ולמרות הקושי ואי-הנוחות, היינו דוחים את ההצבעה. אני אומר זאת כדי לעקור מלבך כל הרגשה שמישהו חטף משהו בלי להתחשב בזכויותיכם.

בעיני היה מוצדק בהחלט לדחות את ההצבעה, ואני מצטער שזה לא נעשה. מכל מקום, עוד לא

מ. ביבי:

מאוחר לתקן את אשר נעשה.

הישיבה ננעלה בשעה 10.00.